

EL DOCTOR DELFÍ ABELLA I GIBERT (1925-2007)

Josep Maria COSTA MOLINARI

RESUM: Amb motiu de la mort recent de Delfí Abella i Gibert (1925-2007), es fa una aproximació a la seva tasca com a psiquiatre a l'Institut Mental de la santa Creu, i de la seva posició humanista orientada cap a postures antropològico-existencials. S'explica la delicada desaparició del manicomí, que es va destinar a la seu de Nou Barris, i es va organitzar un pavelló a sant Pau per a psiquiatria. Es repassa l'etapa com a professor de psiquiatria a sant Pau, destacant la publicació del primer llibre de psiquiatria en l'àmbit universitari en català: "Psiquiatria fonamental". S'analitza exhaustivament la seva extensa obra científica, on destaca el premi Martí i Julià de l'Institut d'Estudis Catalans: "L'orientació antropològica existencial de la psiquiatria" (1962).

Paraules claus: Delfí Abella Gibert. Institut Mental de la santa Creu. Psiquiatria a l'Hospital de sant Pau de Barcelona.

RESUMEN: Con motivo de la muerte reciente de Delfín Abella Gibert (1925-2007), se hace una aproximación a su trabajo como psiquiatra en el Instituto Mental de la santa Cruz, y de su posición humanista orientada hacia posturas antropológicas-existenciales. Se explica la delicada desaparición del manicomio, que se destinó como sede del barrio de Nou Barris, y se organizó un pabellón en el Hospital de San Pablo para psiquiatria. Se repasa la etapa como profesor de psiquiatría a san Pablo, destacando la publicación del primer libro de psiquiatría en el ámbito universitario en catalán: "Psiquiatria fonamental". Se analiza exhaustivamente su extensa obra científica, donde destaca el premio Martí i Julià del "Institut d'Estudis Catalans": "L'orientació antropològica existencial de la psiquiatria" (1962).

Palabras claves: Delfín Abella Gibert. Instituto Mental de la santa Cruz. Psiquiatría en el Hospital de san Pablo de Barcelona.

*

Potser és prematur referir-nos a un amic mort fa pocs dies. Potser l'emoció ens pot enterbolir l'objectivitat necessària per a una nota necrològica que pretén tenir un cert gruix científic per a ser presentada en una sessió acadèmica. Tant se val. Em sembla que la figura del Dr. Abella és prou rellevant en la Psiquiatria de casa nostra que superarà

Josep Maria Costa Molinari

qualsevol deformació catatímica –com diríem de manera una mica pedant– i la realitat s'imposarà a l'afecte.

Els mitjans de comunicació se n'han fet ampli ressò per la significació pública que com a uns dels fundadors de la Cançó catalana ha tingut. Jo em vull referir ara exclusivament a a Abella com a psiquiatre i com a humanista, aspectes que amb una unió inextricable han dirigit tota la seva vida i que s'han projectat en la seva existència com a persona i que, sense dubte el faran protagonista d'un aspecte de la psiquiatria catalana.

Va néixer a Barcelona el dia 2 de febrer del 1925. Va estudiar a la Facultat de Medicina de Barcelona llicenciant-se l'any 1949. De bell antuvi va orientar-se cap a la Psiquiatria. L'activitat d'Abella com a psiquiatre pràctic es va desenvolupar a l'Institut Mental de la Santa Creu on hi va ingressar a principis dels anys cinquanta i d'on en va sortir quant ja les forces no li ho permetien, més enllà de la seva jubilació oficial. Abans havia col·laborat al Dispensari de Psiquiatria de la càtedra de Patologia General de la Facultat de Medicina on havia treballat amb el Dr. Josep Mª Pigem i on havia travat amistat personal i científica amb el malaguanyat Xavier Gurría. També freqüentava la càtedra de Psiquiatria del Prof. Sarró especialment en els Seminaris que s'hi impartien. També va atendre una consulta privada de prestigi.

Com a professional Abella s'ha distingit en el camp científic per la seva posició humanista, inicialment orientada envers postures antropològic-existencials que li permetien superar les limitacions dels models freudians o rabiosament mecanicistes, introduint la dimensió personal, antropològica i cultural, més d'acord amb la seva visió del món, de la seva personal *Weltanschauung*. Abella va anar derivant amb el transcurs dels temps envers posicions més científic-naturals arrossegat pels avenços en neurociències i per empenta de la psicofarmacologia en el tractament dels malalts mentals.

Fou amb tot l'IMSC on va desenvolupar-se la seva activitat mèdica. Primer com a Adjunt al Departament de dones on varem coincidir a finals dels anys cinquanta, relació afectuosa i intel·lectual, que només la seva mort ha interromput. A la jubilació del Dr. Fuster el Dr. Abella va accedir a la direcció de la caduca institució. Sobre la seva persona va recaure la difícil situació del vell manicomí. Situat enmig de dos forces enfrontades, Abella va rebre de tots costats. Per un els qui volien fer desaparèixer les parets de l'Institut i bastir sobre el seu enorme solar cases i més cases amb uns beneficis enormes i altres que volien preservar la institució encara que amb les actualitzacions imprescindibles. L'IMSC efectivament s'havia anat degradant fins a arribar a ser un lloc inhabitable. Per un costat els veïns que reclamaven la institució com un equipament pel barri, els treballadors de la casa que veien perillar el seu lloc de treball, o els propietaris (Molt il·lustre Administració de l'Hospital de Sant Pau, Ajuntament) que veien en l'operació unes oportunitats

econòmiques immenses, una especulació colossal. Tot això en plena transició política trobava un brou de cultiu extraordinàriament favorable, progressistes contra reaccionaris, revolucionaris contra feixistes i així podríem anar continuant.

Però la lluita no es plantejava només en el pla pragmàtic si no que a més a més tenia la seva contrapartida en el terreny doctrinal. L'IMSC va ser un paradigma de la situació creada per la irrupció de les denominades tesis antipsiquiàtriques que combatien les arrels mateixes, les bases conceptuals i pràctiques de la psiquiatria. Dins els mateixos col·laboradors de l'Institut Mental es va originar una divisió profunda.

En els enfrontaments Abella va quedar enmig. Per un costat les pressions de la MIA que de totes passades volia eixugar els quantiosos dèficits de l'Hospital de Sant Pau i dels qui Abella depenia jeràrquicament i dels qui havia rebut indicacions de impedir-li la designació com a director i especialment les pressions d'alguns dels seus col·laboradors rabiosament partidaris d'una reforma a fons del funcionament de la institució, abolint l'autoritat, postulant una direcció acèfala i assembleària, una organització sense funcions definides i un rebuig de les orientacions que vinculaven la psiquiatria amb la medicina. Va tenir, això sí, el suport d'alguns col·laboradors i val a dir-ho la indiferència d'alguns dels vells companys que no estaven per gaires lluites i que cercaven la tranquil·litat personal amb actituds ambigües i esmunyedisses.

Dit d'una altra manera: per a uns Abella era un comunista, mentre que per altres era un feixista. En realitat era una persona prudent, possibilista, gens extremista, un bon home acabat, que va ser objecte dels atacs dels intolerants de tots cantons.

Abella amb l'ajut d'alguns dels seus diguem-ne partidaris va poder surar en aquestes aigües turbulentes i va aconseguir que tothom, o gairebé, quedés més o menys satisfet. El manicomi va desaparèixer, les seves instal·lacions, renovades, es van destinar a la seu de Nou Barris, es va habilitar un pavelló a Sant Pau per a Psiquiatria de malalts de curta estança i ambulatoris, es va organitzar un centre de dia i rehabilitació per a malalts crònics i els que requerien una hospitalització perllongada es van distribuir entre els hospitals psiquiàtrics de Catalunya. Això que explicat d'aquesta manera sembla fàcil no ho va ser gens a la pràctica. Aquest procés de desintitucionalització va durar en el seu període àlgid gairebé una dècada, moltíssimes reunions, vagues del personal, intervenció de la policia, desordres interns, i especialment un patiment personal pel Dr. Abella que mai se li reconeixerà prou. Va ser un home prudent, de tarannà pacificador, bonhomí, afectuós i que es va veure submergit en una situació gairebé caòtica que li va originar un desgast emocional i un sofriment que amb tot va saber superar en part a base de tolerància, flema i paciència.

Poc abans de la jubilació del Dr. Fuster la recent creada gerència de l'Hospital de Sant Pau, del qual depenia com és sabut l'IMSC, va entrar en relació amb la acabada de crear nova Universitat Autònoma de Barcelona. El Rector-comisari Prof. Vicenç Villar i Palasí i l'esmentat gerent, en nom de la MIA, van acordar que l'Hospital de Sant Pau seria la seu de la Facultat de Medicina i en conseqüència es va encomanar a l'IMSC l'organització dels estudis de Psicologia Mèdica i Psiquiatria de la nova facultat. I així va ser com el Dr. Fuster va ser nomenat catedràtic interí, el Dr. Abella professor encarregat de la càtedra i qui escriu professor encarregat de curs. No és ara el moment d'estendre'ns en aquests aspectes. Només apuntaré que a la Facultat de Medicina, el Dr. Abella es va encarregar especialment a la docència de la Psiquiatria, assignatura del cinquè curs de la llicenciatura, i la majoria dels seus col·laboradors van ser nomenats professors adjunts i professors col·laboradors. La docència exercida a la Unitat Docent de Sant Pau, una de les cinc Unitats Docents de la UAB, va permetre la publicació d'un llibre de text, «*Psiquiatria Fonamental*», el primer text en català de la matèria a nivell universitari. Abella no va aconseguir un nomenament formal de catedràtic en no superar les oposicions que oportunament s'havien convocat. Altres factors que no la vàlua científica, professional i docent van prevaldre i Abella va haver de conformar-se amb un títol oficial de Professor titular. Amb tot ha estat fins la seva jubilació un autèntic mestre, de la mateixa manera que va dur amb dignitat i prestigi la direcció del nou departament de Psiquiatria de l'Hospital de Sant Pau.

La seva producció científica, psicològica i psiquiàtrica, ha quedat reflectida, sense afany d'exhaustivitat, en els següents títols més significatius:

«*Estudio clínico y fenomenológico de la hipocondría*». Universitat de Barcelona.1957. Es tracta de la seua Tesi doctoral en què es proposa delimitar clínicament la hipocondria atorgant-li un rang real o substantiu, diferent de les restants neurosis, fer una descripció de la síndrome clínica i de l'actitud hipocondríaca en sentit antropològic i determinar la seva nosotàxia, el pronòstic i el seu tractament. Després d'un examen crític de les diverses definicions de la hipocondria proposa la següent: hipervaloració angoixosa d'una síndrome de resonància somàtica i patològica, exempta d'objectivitat.

Defensa la realitat de la hipocondria que com a síndrome està composta per una vivència de malaltia somàtica, un temor angoixós envolent, més o menys manifest i amb presència de símptomes de ressonància corporal, concrets, localitzats però no objectivables. Constitueix, afirma, una somatonosofobia concretiva amb plena individualitat que s'ha de diferenciar de la nosofòbia i tanatofòbia en les quals no hi ha una concreció somàtica; de les crisis ansioses on hi ha somatització vegetativa, però no vivència de malaltia somàtica; de la síndrome neurasteniforme on no hi ha angoixa i una major tendència a una somatització objectiva, difusa, no concreta; del trastorn orgànic ignorat en el que hi ha una lesió causal, no hi ha nosofòbia, ni estructuració psicògena;

de la reacció de somatització, en la qual hi ha símptomes objectivables; ni, finalment el deliri de referència corporal, on el tema delirant és el cos i no el cos malalt, A més a més en la hipocondria no hi ha convicció delirant sinó temors, dubtes, creença angoixosa.

Des del punt de vista fenomenològic considera que el símptoma hipocondríac sorgeix d'una alteració afectiva, d'un sentiment sensorial (en el sentit de Scheler) producte de la concreció tempoespacial d'un sentiment vital anòmal. El temor a la malaltia i a la mort és un fenomen humà inespecífic. Allò que és específic o propi de la hipocondria és la modalitat d'enfocament d'aquesta problemàtica amb dramatització de la vivència i intent de solució no transcendent, orientada a la concreció somàtica i a la detenció de la temporalitat. Pot comprendre's com una reacció antropològica o personal de la hipovitalitat i de la tanatofòbia. Seria la conseqüència d'un mecanisme de defensa enfront de la insuportable vivència de finitud, a l'aconseguir una realitat convenient que encara que molesta, dolorosa, i morbosa no l'és tant com l'anterior.

D'aquesta manera enfront de la fallada del mecanisme de superació transcendent – ascési o sublimació- del problema de la finitud i de la mort l'hipocondríac utilitza els mecanismes higiopatogènics següents: extrojecció somatitzadora, concreció localitzadora, racionalització i busca de l'origen del mal, minimització del patològic, detenció de la temporalitat, és a dir, allunyament de la vivència de finitud.

Des del punt de vista nosotàxic es pot situar la hipocondria com a revestiment o formes pures entre les que es troben les reaccions i les personalitats. Acaba considerant els aspectes poc brillants de les distintes estratègies terapèutiques d'aquesta entitat clínica..

Una altra obra que va tenir força repercussió fou *«Mossen Cinto vist per un psiquiatre»*. Barcino. Barcelona. 1958. Assaig on a través de l'estudi dels escrits del poeta especialment dels escrits en defensa pròpia i de les diverses opinions sobre la personalitat i les circumstàncies, arriba a la conclusió de que es tractava d'un paranoic clínicament significatiu. Aquesta publicació va tenir una àmplia ressonància en el món dels verdaguerians, sovint contraris.

«El nostre caràcter». Rafael Dalmau. Barcelona. És tracta d'un assaig de psicologia col·lectiva que pretén definir els trets característics de la personalitat catalana Tracta de definir els conceptes de caràcter i de les diverses tipologies que s'han proposat. Descriu les tesis de Kretschmer, de Jung, de Spranger, i de Heymans-Le Senne. A continuació fa un recull de quant s'ha dit sobre la manera de comportar-se dels catalans i s'atura especialment en les obres de Vicens Vives, *Notícia de Catalunya* i de Ferrater Mora, *Les formes de vida catalana*. Després d'un ampli repàs de diverses opinions arriba a les següents conclusions. La fórmula caracterogràfica de l'home català seria:

Josep Maria Costa Molinari

Biotipus dominant *pícnic*, amb trets atlètics (tipus racial mediterrani)
Temperament *ciclotímic* amb impureses *enequètiques* (predomini de l'afectivitat basal, ritme continu)
Extravertit irracional (abocat al món, captant-lo per les vies perceptiva i intuïtiva)
Actiu autèntic amb derivació de l'agressivitat
Secundari (continu; girat cap al passat i angoixat pel futur)
Home *econòmic i social* (amb un problema de transcendència, que intenta resoldre pels camins *estètic i religiós*)
Parasocial (creador de la comunitat fraccionària; poc positiu en sentit macrosocial).

Presente y futuro de la psiquiatria. Anales de Medicina 43/2. 1957. Treball guardonat amb el Premi Dr. Pi Molist en 1956. Es tracta d'un important treball de síntesi sobre la situació de la Psiquiatria de fa mig segle i que té un especial interès per mostrar les contradiccions de la nostra matèria en aquell moment i per plantejar les que considera solucions a la situació. Considera que la crisi de l'especialitat experimentada de manera aguda en aquelles circumstàncies derivava en part de la pròpia crisi de la Medicina. En Psiquiatria es feia patent la necessitat d'adopció d'una metodologia científiconatural i en Medicina d'una actitud antropològica o psicossomàtica. Abella aborda la crisi de la Psiquiatria des de perspectives distintes: la *teleològica* o crisi d'objecte o finalitat de la mateixa que tendeix a estendre's des del malalt tradicional a la patologia "menor" i fins a un intervencionisme ambiental, des d'on sorgeix el moviment de la higiene mental i la dimensió psicològica de la Patologia mèdica; la crisi *metodològica* que reclama abordatges distintes per a les diverses facetes de l'emmalaltir, com són la somàtica i la psicològica que requereixen actituds en enfocaments diferents encara no resolts; la crisi pràctica amb els molt diferents modes d'actuar enfront del malalt, des de les diverses psicoanàlisis, fins als més influïts per les actualment denominades neurociències, o la psicofarmacologia in estatus naixent per aquells dies; una crisi conceptual des del punt de vista nosològic que va des d'una atomització de quadres fins a la psicosi única, per exemple, o com la negació de la malaltia - Szasz encara no era conegut i els antipsiquiatres tampoc s'havien manifestat públicament- però si que es postulaven des de determinades postures la idea que no hi havia malalties sinó malalts i especialment la convicció de la insuficiència i caducitat de les institucions que encara esperaven la imprescindible reforma.

A fi de donar resposta a aquests problemes Abella proposa canvis radicals en la conceptualització de la malaltia evitant el dualisme cartesià, i desestimant la concepció abusiva del pensament mecanicista. D'altra banda considera que l'orientació antropològica existencial, com veurem en el seu treball corresponent, faria possible una consideració més real i eficaç de la malaltia mental. Seria interessant, però ara no és el cas, de comparar la situació actual amb el que Abella va predir que seria, fa mig segle.

L'obra teòrica que considero més important d'Abella és «*L'orientació antropològica existencial de la Psiquiatria*» (1962), "Premi Martí i Julià" de l'Institut d'Estudis Catalans. El desenvolupament històric de la psiquiatria ha abocat a un moment de crisi en la que s'enfronten dues postures radicalment oposades: organicista i psicologista, amb les seves respectives derivades. L'orientació antropològica existencial representa un intent de superar aquest anomenat per Ey *dilema psiquiàtricida*, aquesta situació de crisi i que pot considerar-se com una continuació de la direcció psicopatològica i fenomenològica i en menor mesura de la psicoanalítica. En aquest treball Abella s'escarrassa en la descripció de l'orientació antropològica existencial de la Psiquiatria mostrant com te el seu basament filosòfic en els sistemes filosòfics de Heidegger, Jaspers, Sartre i Marcel que s'engloben dins l'anomenat existencialisme iniciat en l'obra de Kierkegaard, que es caracteritza per un renovat interès per l'home en la seva subjectivitat, el seu drama interior, el problema del seu destí ultraterrenal, la seva tragèdia existencial, reblerta d'angoixa, d'incertitud i de culpa. Considera les relacions amb els sistemes de Nietzsche, Shopenhauer, Scheler, Hartmann, Ortega y Gasset y Unamuno, senyalant com a element característic de l'existencialisme és la utilització del mètode fenomenològic de Husserl. Per aquest hi ha dos tipus de coneixement: l'intuïtiu, o directe i el significatiu, que complementa al primer car no és possible captar l'objecte des de totes les perspectives. Per això només podem estudiar no l'objecte sinó la consciència de l'objecte. Per altra banda Husserl divideix les ciències en fàctiques o experimentals i eidètiques o essencials, les primeres basades en el coneixement intuïtiu-significatiu dels objectes i la segona en les vivències dels objectes.

La fenomenologia afegix que pel coneixement total cal afegir-hi la intuïció, l'atenallament afectiu i la captació il·luminativa. Abella enumera els trets bàsics característics de la Filosofia existencial i que pretén superar les limitacions del materialisme i del pragmatisme científics.

L'aplicació de l'existencialisme a la psiquiatria ha donat origen a diverses concepcions teòriques entre les que menciona la psicologia comprensiva de Jaspers, l'anàlisi de les experiències de Spranger, l'anàlisi fenomenològica dels actes i de les intencions de Kronfeldt, la consideració constructiva de von Gebattel i Erwin Straus, el mètode de la intuïció fenomenològica de Minkowski, el "*Daseinsanalyse*" de Binswanger, l'anàlisi i la logoteràpia de Frankl, l'analítica existencial psiquiàtrica de Boss, i les consideracions filosòfiques de l'home de Vans der Horst. En síntesi Abella especifica llurs característiques comunes que defineixen l'orientació existencial de la psiquiatria:

1. Origen psicologista que marca la preferència per l'estudi de l'home en la seva subjectivitat.
2. Una preocupació humanista.

3. Un holisme superador del dualisme ànima-cos.
4. Una metodologia fenomenològica, sense rebutjar l'actitud científico-natural.
5. Un antietiològisme i un antinosològisme, accentuant el paper de l'home-malalt.
6. Una preocupació pel sentit, l'ètica i la llibertat de la persona i, finalment
7. Una orientació psicoterapèutica basada en el contacte humà positiu.

Aquestes han estat les bases del pensament conceptual d'Abella durant tota la seva vida professional. Tanmateix mai va ser un teòric exclusivista sinó que sensible a les limitacions d'aquesta orientació, sobre tot les insuficiències a l'hora de les seves aplicacions pràctiques, i els espectaculars avenços de les neurociències, genètica, biologia molecular, psicofarmacologia, i de les tècniques exploratòries, entre altres, el va conduir a actituds més basades en la clínica, més arrelades en el dia a dia i menys especulatives.

«*Què cal saber d'Higiene Mental?*». Barcino. Barcelona. 1963. Petit llibre que no per ser de divulgació estigui mancat de bellesa literària. Té un ampli i rigorós contingut i una exposició planera, apta per a un públic general, fent-se ressò de les darreres aportacions del moment. Acaba amb un vocabulari per a facilitar la comprensió del text.

Pròleg a «*Psicopatologia de la vida quotidiana*» S. Freud. Edicions 62. Barcelona. 1966. Traducció al català de la coneguda obra.

Pròleg a «*La por a la llibertat*» d'Eric Fromm. Edicions 62. Barcelona. 1979

Un capítol, de circumstàncies sobre psicopatologia en un «*Manual de Psiquiatria*» (1976), publicat pel qui li va, diguem-ne, usurpar la càtedra.

«*Psiquiatria Fonamental*». Barcelona, Edicions 62.1981, llibre col·lectiu ja citat fa un moment que conté els coneixements de l'especialitat del moment en que fou escrit que agrupa els diversos capítols redactats per cadascun dels seus col·laboradors en la docència de l'assignatura dins el programa de la Facultat de Medicina de la UAB. És el primer manual redactat en català, llibre de referència de la carrera a la unitat docent de l'Hospital de Sant Pau. L'acollida d'aquest llibre fou celebrada i elogiada per la major part dels responsables de la docència de la Psiquiatria. No obstant això hi va haver una crítica (Avui, 23 de gener de 1982) signada per un tal M. Ibarz, sens dubte atada per alguns partidaris dels encara actius antipsiquiatres que el van criticar durament per l'enfocament "biològista" en que es basava, per considerar que ignorava que la malaltia mental era l'expressió "de les contradiccions socials" i l'acusen descaradament de ser una afusellada del *Manuel de Psychiatrie* d'Enri Ey, i de no aportar cap idea de la

Psiquiatria des de 1930, demostrant ignorància de qualsevol intent de renovació. Es fa notar repetidament, amb traïdoria maquiavèlica que ha estat l'única obra científica subvencionada per la Generalitat. La resposta del Dr. Abella publicada al mateix diari pocs dies després, no es va fer esperar qualificant l'anterior article com un pamflet insidiós que l'indigna i el dol, planyent-se d'una crítica inactiva i desvergonyida sorgida d'un grupúscul d'un sectarisme total.

Es tracta d'un manual per a estudiants on es repassen tots els aspectes importants des de la tradició ortodoxa, científica i clínica, en aquells moments, d'autèntica actualitat.

En aquest Manual, s'ocupa personalment dels capítols següents: Introducció; Psiquiatria i Medicina; Corrents conceptuals i metodològiques en Psiquiatria; Propedèutica psiquiàtrica; Psicopatologia general; Etiologia i epidemiologia psiquiàtriques; Nosologia psiquiàtrica; Neurosi; Psiquiatria forense i Funcions psiquiàtriques del metge no especialista. Figura a més com a corrector dels restants capítols i com a col·laborador en molts, de manera que pot considerar-se com una obra personal seva. En la introducció justifica la publicació del llibre com una temptativa d'oferir a l'estudiant i al metge no especialista els coneixements fonamentals de la Psiquiatria del moment. Afirma que tracta de superar l'obstacle que dificulta la integració de la Psiquiatria a la Medicina i de presentar una imatge actualitzada. *"Estem en l'hora de la Psiquiatria biològica, certament. Però, també en la de la Psiquiatria de síntesi"*. Aquesta afirmació el distància una mica, com ja hem dit, de les seves anteriors posicions, degut, sens dubte, a la influència patida per les manifestacions contestatàries sobre assistència psiquiàtrica i sobre la psiquiatria en general que, a pesar de la seva desmesura, han contribuït a una presa de consciència de la societat i de la comunitat mèdica en referència al tema. D'altra banda s'havia rendit als progressos tècnics de la psiquiatria que començaven a adquirir un grau satisfactori de divulgació.

ALTRES PUBLICACIONS

Estudio sobre la organización higiénica en los desarrollos y procesos psiquiátricos. Actas luso-esp Neur Psiqu. 9, 4, 1950. En col·laboració amb F J Gurria.

Estudio sobre la organización higiénica en los desarrollos y procesos psiquiátricos. Actas luso-esp Neurol Psiquiat, 4, 1950. En col·laboració amb F.J. Gurria

Sentido y valor de lo "bionegativo" en Psiquiatría. ACMCB Barcelona 1951. En col·laboració amb FJ Gurria

Josep Maria Costa Molinari

El lenguaje figurado o metafórico en psicoterapia. Actas luso-esp Neurol Psiquiat. 7, 2, 1952. En col-laboració amb FJ Gurría.

El lenguaje figurado o metafórico en psicoterapia. Acta luso esp Neurol Psiquiat, 7, 2, 1952. En col-laboració amb FJ Gurría

Hacia una nueva visión de la psicopatología general. Actas IV Congreso Nacional de Neuropsiquiatría. Madrid. 1954. En col-laboració amb con Martí Tusquets.

Precisiones sobre la patología de la sensopercepción. Anales Med. 1955. En col-laboració amb Bassols

La clorpromazina-reserpina en la sociabilización de las psicosis crónicas. En col-laboració amb J Fuster. 1958

Bases criteriológicas de la renovación psicossomática de la medicina. Medicina clínica, 33, 6, 1959. En col-laboració amb Ch. de Nogales.

La actitud querulante en grupos comunitarios. Pub IMSC Barcelona.1959

La orientación psicosocial en la Clínica psiquiátrica. Pub IMSC Barcelona: 1960

Aplicaciones clínicas de la tipología psicosocial. Pub IMSC Barcelona: 1960

Pròleg a «*Psicopatología de la vida cotidiana*» S. Freud. Ediciones 62. Barcelona. 1966. Traducció al català.

Pròleg a «*El miedo a la libertad*» de Eric Fromm. Ediciones 62. Barcelona. 1979

Un capítol, de circumstàncies sobre Psicopatología en un «*Manual de Psiquiatría*» (1976), publicat per C. Ruiz Ogara.

Alteraciones seniles y arterioesclerosas. Curso de Gerontología psiquiátrica

Psiquiatría de Urgencia en la práctica medica. J Fuster y cols. Ariel Barcelona. 1964. Capítulo XVI. *Nosofobia e hipocondría.* y Capítulo XXI. *Conflictos psíquicos laborales. Neurosis de renta.*

Mecanismos de adaptación familiar, laboral y social. En el Curs sobre Problemes assistencials de les psicosis cròniques. 1967.

En les publicacions dels Cursos de Psiquiatría Antropológica organizados a l' IMSC.

La idea de si mismo. 1955

El vivir hipocondríaco. 1956

El desarrollo histórico de la personalidad psicopática. 1957.

Los criterios vital y existencial del trastorno afectivo fásico. 1958.

Delirio y realización existencial. 1959.

Pròleg a «*El paciente heroinómano en el hospital*» de Cadafalch i Casas. Madrid. MCR. 1993.

Sigui com vulgui Abella ha deixat una empremta, a la meua manera de veure molt significativa, encara que poc coneguda, en la seva petita obra d'assais. Tots vénen caracteritzats per la seva catalanitat i per l'interès en la cultura que ja podem entreveure en alguna de les publicacions ja esmentades, situades en la frontera de la psicologia/psiquiatria amb la catalanitat amb l' humanisme i la cultura. Vegem-ne, ara, unes quantes:

«*Ortega-Unamuno-D'Ors-Camus*». Criterion. Barcelona. 1960. L'editorial franciscana, Franciscàlia, editava una col·lecció ideològica d'assais d'orientació cristiana, formada per llibrets habitualment escrits per diversos autors que tractaven des de diversos punts de vista, una mateixa temàtica, sovint constituïda per un personatge. Abella va col·laborar en tres d'aquestes publicacions.

Amb col·laboració de distingits intel·lectuals catalans va contribuir junt amb el P. Basili de Rubí, JB Manyà, J. Civera, J. Fuster, A. Esclasans, JM. Valverde, J Triadú, J Sarri, J. Argenté, A d'Heldom i F de Urmeneta, en el titotal Ortega-Unamuno-D'Ors-Camus on Abella s'encarrega d'un assais sobre «*El vitalisme d'Ortega*».

Un altre és «Aspectes de la cultura catalana actual». 1961. Obra també com l'anterior de diversos autors (LI Gassó, J. Sarri, A. Esclasans, M. Serrahima, O. Bohigas, A. Cirici-Pellicer, M. Porter, F. Miracle, M. Valls, A. Mirambell, T Roig i Llop i J. Perarnau) on Abella tracta de «La distribució de la cultura» en el qual després de considerar l'accés als bens culturals a través dels temps, arriba a la conclusió de que avui en dia la distribució de la cultura és ben injusta i acaba afirmant que: «Per tal d'arribar a un estat satisfactori han d'augmentar geomètricament les proporcions estadístiques referents als llibres llegits, als museus visitats, a la música escoltada, als «*hobbies practicats*», las països vistos, a les amistats profundament disfrutades... Mentre l'aliment cultural de la massa sigui, *en exclusiva*, el cinema, la ràdio i la televisió, l'espectacle esportiu desenfocat i el ball, el *week-end* sistemàtic, els objectes lluents i les màquines de córrer, podem assegurar que una gran part de la humanitat és digna de compassió, que ha estat privada injustament d'un tracte amb els valors de l'esperit als que té tant de dret com a viure». Com es pot comprovar insisteix amb alguns dels tòpica ja formulats en «*Totems actuals*»

El tercer llibre col·lectiu que hem esmentat és el relatiu a «*Antoni Gaudí*», Franciscàlia. Barcelona. 1964. En aquest s'estudia la personalitat del genial arquitecte com a home, la seva obra i les anècdotes relacionades amb ell. Abella hi participa junt amb altres autors com Puig Boada, Bonet, Esclasans, Casanelles i Civera Sormani. S'encarrega de fer el retrat caracterològic del personatge, tal com havia fet abans amb la figura de

Verdaguer i amb la temptativa de definir els trets dels catalans. En aquest assaig descriu alguns dels trets comportamentals coneguts més característics d'en Gaudí, els diversos sistemes que poden aplicar-se per a una diguem-ne "psicografia" (Kretschmer, Jung, Spranger, Le Senne i les formes elementals de sociabilitat, tal com havia fet en altres ocasions) i conclou que Gaudí podia ser descrit com a tipus *picnic* amb trets *atlètics*; temperament *ciclotímic* amb un important component *enequètic*, amb un tipus de reacció *expansiva*, equilibrat pel que es refereix a la relació subjecte-objecte amb un predomini de la *extraversió* sobre la *introversió*; complet en les funcions bàsiques, amb preeminència de les *irracional*s, és a dir, *sensació* i *intuïció*; amb una forma de vida duals, *estètico-religiosa* i amb un tipus *parasocial*, amb components creadors i base hiposocial fecunda.

«*Tòtems actuals i altres assaigs*». Editorial Moll. 1960. En petit llibret que reuneix cinc assaigs que tracten de temes diversos que tenen, però, un aspecte comú derivat de la condició de psicòleg i de psiquiatre de l'autor. Examina, des d'aquesta perspectiva, problemes del nostre temps i del nostre país emprant els seus interessos i coneixements que van des de l'antropologia, l'humanisme, la sociologia, la política i la història, amb un afany d'interpretació de l'esperit dels temps caracteritzats, afirma, per travessar una situació de crisi en la qual s'enfronten dos sistemes de valors oposats, l'idealisme i el racionalisme, la natura i l'esperit, l'individualisme i el col·lectivisme, el nacionalisme i l'universalisme, el particularisme i, diríem ara, la globalització-, el formalisme i l'informalisme, que són, no gensmenys, expressions de l'antinòmia home-món. La crisi prové bàsicament de la dualitat derivada de la condició doblement objectiva i subjectiva de la realitat viscuda per l'home. Hi ha un nivell lògic, objectiu i un altre de màgic, subjectiu. "Convé –diu– escatir tots els fenòmens amb aquesta doble visió...". Amb aquesta presa de posició repassa aquelles influències que determinen molts dels comportaments de l'home d'avui que bateja amb el no de "tòtems", Abella considera que els tòtems actuals poden ser: la ciutat, amb els seus aspectes positius i les seves desavantatges, la premsa, el *week-end*, la màquina, el diner, l'esport, o la droga, que pretenent satisfer les necessitats psicològiques bàsiques, aboquen, en llur exacerbació a una degradació dels valors espirituals.

En un altre assaig titulat "*La falç i el martell*", revisa els aspectes positius i negatius del comunisme, les utopies en les quals hi veu també una possible dualitat: unes utopies basades en el progrés tecnològic que ofega i fa desaparèixer els valors humans i unes altres en les que sense obviar aquests avenços s'exalten les condicions personals, ètiques i espirituals.

En un tercer assaig, "*Dues utopies*" hi examina el dilema plantejat pel progrés tècnic enfront als valors humans. Després d'imaginar dues possibles utopies que desemboquen en una tragèdia, es pregunta "per què no hem de confiar en un autèntic desplegament dels valors de l'esperit de l'home?"

En "*L'arbre de la ciència*" insisteix en cercar una solució a l'antinomia existent entre la ciència i la tècnica que estriba en rebaixar l'orgull i presumció de la primera i humanitzant la segona de manera que permetent que en la realització de l'obra humana s'expressi el desig d'espiritualitat de l'home. Aborda la doble condició d'allò que anomenem ciència, rigorosa, metodològicament impecable, objectiva, "ferotgement ambiciosa", que ens ha dut a un progrés innegable, però que, per contra, no ha estat capaç d'explicar, per exemple, l'immens món intern, l'experiència personal de cadascú de nosaltres. Aquesta dicotomia caracteritzada per Dilthey en diferenciar les ciències de la naturalesa de les de l'esperit, permet a Abella una crítica de les actituds científicistes que pretenen explicar la realitat mitjançant una anàlisi filosòfica desproveïda d'una visió tornem-ho a dir, humanista.

En el darrer assaig "*Màgia i imaginació*", s'enfronta amb una altra de les nombroses contradiccions de la nostra cultura, entre el món de la màgia i el món de la imaginació amb la lògica. Inspirat en la ideologia de Maritain – propera a la del nostre autor-, conclou que l'home no pot prescindir dels símbols, dels valors artístics, religiosos, espirituals, transcendents, inassolibles, per ara, a una anàlisi rigorosament científica i es lamenta de la "decadència imaginativa dels darrers temps". Acaba afirmant que "la humanitat camina –ha de caminar- cap a una renovació integral, sintètica, rectificadora de velles i actuals insuficiències".

«*Geni i catalanitat de Ramon Llull*». Dalmau. Barcelona. 1964. En aquest llibret de poc més de cinquanta pàgines, examina la personalitat de Ramon Llull a la llum de la psicologia. Després de definir què és un geni i d'enfocar la coneguda concomitància entre geni i bogeria i després de determinar les característiques fonamentals de la personalitat més destacada del Medioevo, arriba a la conclusió que, en efecte, Ramon Llull és un autèntic geni i d'un geni amb els atributs essencials que podrien caracteritzar el poble català. Per a Abella el geni vindria determinat per ser un tipus humà individual; de trets caracterològics desmesurats i d'aparició molt escassa; superdotat en talent i aptituds; creador d'una obra comunicable; posseïdor d'un sentit i un valor primordials; protagonista del desenvolupament cultural de la humanitat, particularment en els seus moments paroxismals; asincrònic amb la seua època, mal comprés, solitari; malalt mental o persona anormal psíquicament; missioner inconscient; ser suprasocial; treballador irregular, fàsic; posseïdor d'un do especial de creació que li assimila a la inspiració o a la intuïció; finalment situat en un lloc elevat des d'on contempla una cultura passada i escolta la crida de què ha de vindre. Una vegada establert este model passa a descriure les teories que s'han abocat per a explicar el fenomen de la genialitat, com per exemple, la mitològica, la degenerativa, l'antropològica materialista, o la psicomètrica. A més descriu diversos tipus de geni: el savi, l'artista, el sant i l'aventurer. Després d'estes consideracions arriba a la conclusió que Llull, clarament va ser un autèntic geni que

Josep Maria Costa Molinari

encaixa en els seus trets amb què el propi Abella va definir, com hem vist, en un altre estudi.

Delfí Abella fou un home pregonament religiós, políticament inclinat envers la social-democràcia en la qual va militar durant l'època en la que el seu cunyat n'Anton Canyelles n'era el president i fins hi tot es va presentar en la llista com a diputat del Parlament de Catalunya amb l'UDC. Tenia un exquisit sentit estètic i era capaç de veure en la cosa més senzilla el punt de bellesa que li era propi. Calia veure, per exemple, la col·lecció de bastons o de carabasses que anava fent. Destacava com a escriptor i la seva prosa era pulcra i afilada, precisa i rica. Mostrava una pulcritud i un bon gust en la seva indumentària, en el seus posats i en el seu comportament, considerat i respectuós, amb prou feines se li podia sentir una paraula malsonant ni malparlar de ningú. Tenia un accentuat sentit de l'humor i un singular gust i distinció en les formes. El seu sentit artístic que es va manifestar en les seves cançons –és ben sabut com hem dit, el seu impacte social com a fundador de la Nova Cançó Catalana- , en les seves poques actuacions en públic, però també en escrit de joventut, en unes novel·letes de *cowboys* que signava amb el pseudònim de Mac Ariel. Forçosament he d'afegir que, en certa mesura, la vida no li ha estat fàcil, sobretot quant darrerament la pèrdua del seu fill i les seves malalties han posat en evidència una fortalesa, un esperit de sacrifici i una enteresa poques vegades vistes. Voldria assenyalar, per acabar, que Abella, a més a més de tot això, i resumint, fou un profund pensador, un psiquiatre de prestigi, director de l'Institut Mental de la Santa Creu durant els anys de transformació i un dels fundadors de la Universitat Autònoma de Barcelona, en la que ha deixat una marca distingida, especialment a la Unitat Docent de l'Hospital de Sant Pau.

Li van faltar dos dies per haver pogut complir vuitanta-dos anys.

Com ve a dir l'himne universitari el seu record “*sempre estarà rodejat de flors*” i acompanyat del nostre afecte.